

III.7060.283.2017.AJ

Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Minister

Rzecznik Praw Obywatelskich jest adresatem skarg dotyczących braku podwyższenia emerytur z urzędu do kwoty najniższej emerytury obowiązującej od 1 marca 2017 r.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2016 r. poz. 887 ze zm.) przewiduje podwyższenie z urzędu kwot świadczeń emerytalno-rentowych, które są niższe od ustawowo określonych wysokości najniższych świadczeń (art. 85 ust. 4). Generalne rozwiązanie przewiduje, że kwoty najniższych świadczeń podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji (art. 85 ust. 3 ustawy).

Z dniem 1 marca 2017 r. na mocy ustawy z dnia 2 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2) podniesiono jednorazowo wysokość najniższej emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy i renty rodzinnej z kwoty 882,56 zł do kwoty 1000 zł, renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy z kwoty 676,75 zł do kwoty 750 zł. Podwyższenie gwarantowanych kwot najniższych świadczeń emerytalno-rentowych zostało przeprowadzone obok (niezależnie od) waloryzacji, w ramach której wszystkie świadczenia emerytalno-rentowe zostały podwyższone wskaźnikiem waloryzacji (100,44%), przy czym podwyżka nie mogła być niższa niż 10 zł w przypadku emerytur, rent z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych oraz 7,50 zł w przypadku rent tytułu częściowej

niezdolności do pracy. Zgodnie z wyjaśnieniami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych gwarancja podwyższenia o co najmniej 10 zł nie dotyczy emerytur, które w dniu 28 lutego 2017 r. przysługiwały w kwocie niższej niż 882,56 zł., do których nie stosuje się gwarancji podwyższenia do świadczenia najniższego (por. art. 5 ust. 4 ustawy zmieniającej).

Gwarancja wypłaty najniższej emerytury zgodnie z art. 85 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.) związana jest przed wszystkim z określonym w art. 87 ustawy emerytalnej wymogiem posiadania odpowiednio długiego stażu ubezpieczeniowego 20/22 lat okresów składkowych i nieskładkowych dla kobiet oraz 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych dla mężczyzn. Ubezpieczeni urodzeni po 31 grudnia 1948 r., objęci nowym systemem emerytalnym, w odróżnieniu od ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., nabywają prawo do emerytury po spełnieniu jedynie warunku ukończenia odpowiedniego wieku emerytalnego, bez konieczności wykazania odpowiednio długiego stażu ubezpieczeniowego. Innymi słowy długość stażu znajduje w tym przypadku odzwierciedlenie tylko w odniesieniu do uzyskaniu gwarancji wysokości najniższej emerytury. Zgodnie z art. 85 ust. 2 ustawy emerytalnej gwarancją najniższej emerytury nie są objęte emerytury przyznawane ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. przy obniżonym stażu (tzw. emerytura niepełna z art. 54 ustawy emerytalnej).

Gwarancja ta została wyłączona również odnośnie emerytur przyznanych z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 r. (art. 54a ust. 2 ustawy emerytalnej) oraz ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. (art. 24a ust. 6 ustawy emerytalnej). Zgodnie z art. 24a ustawy emerytalnej emeryturę przyznaje się z urzędu zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy w momencie osiągnięcia przez rencistów powszechnego wieku emerytalnego i podlegania ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (przepis adresowany jest do ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r.). Podobnie kwestię tę reguluje art. 27a ustawy emerytalnej w stosunku do ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Wysokość emerytury obliczanej w myśl art. 26 lub w myśl art. 53 nie może być niższa od pobieranej dotychczas renty z tytułu niezdolności do pracy. Jest to gwarantowana wysokość emerytury. Emerytura z urzędu generalnie nie jest objęta gwarancją wysokości kwot najniższych świadczeń (por. art. 85 ust. 2 ustawy emerytalnej). Jednakże jeżeli renta z tytułu niezdolności do pracy była wypłacana w wysokości przysługującej osobom częściowo

niezdolnym do pracy, a jej wysokość była niższa od emerytury najniższej – emeryturę z urzędu podwyższa się do kwoty emerytury najniższej, pod warunkiem, że kobieta posiada udokumentowany co najmniej 20(22)-letni okres składkowy i nieskładkowy, a mężczyzna 25-letni taki okres (art. 87 ustawy emerytalnej). Z drugiej strony, jeżeli renta z tytułu niezdolności do pracy była wypłacana w wysokości przysługującej osobom całkowicie niezdolnym do pracy podwyższonej do wysokości najniższej renty, to emerytura z urzędu odpowiadała wysokością najniższej emerytury.

Brak objęcia gwarancją najniższej emerytury uwidocznił się z dniem 1 marca 2017 r. w przypadku tych emerytów z urzędu, którzy nie legitymują się wymaganym stażem, a np. uprzednio pobierali rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (por. art. 87 ustawy emerytalnej). Gdyby osoby te w dalszym ciągu pobierały rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (gdzie nie ma omawianego wymogu stażowego) świadczenia ich wzrosłyby do 1000 zł. Z napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg wynika, że emerytury z urzędu omawianej grupy świadczeniobiorców, którzy nie legitymują się wymaganym stażem pozostały na poziomie zwaloryzowanych wskaźnikiem waloryzacji (100,44%) lub podwyższonych o 10 zł kwot przysługujących w dniu 28 lutego 2017 r. Przykładowo osoba, która pobierała w dniu 28 lutego 2017 r. emeryturę z urzędu (przyznaną w miejsce renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy) w wysokości 882,56 zł od dnia 1 marca 2017 r. otrzyma emeryturę w wysokości 892,56 zł zamiast gwarantowanej emerytury w wysokości 1000 zł.

Rzecznik Praw Obywatelskich konsekwentnie prezentuje stanowisko, że podwyżka najniższych świadczeń emerytalno-rentowych powinna być przeprowadzona w ramach systemowych rozwiązań prawnych, poprzez odrębne od waloryzacji podwyższenie ich wysokości oraz przy zachowaniu waloryzacji procentowej, gwarantującej wszystkim świadczeniom utrzymanie co najmniej ich realnej wartości. Podwyższenie kwot najniższych emerytur od 1 marca 2017 r. wypełnia tę koncepcję, przy czym w ocenie Rzecznika, wymaga objęcia tym rozwiązaniem również emerytury z urzędu.

Z uzasadnienia projektu ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych z dnia 27 kwietnia 2017 r. wynika, że zamierzeniem projektodawcy jest, aby emerytury przyznane z urzędu były również objęte gwarancją kwoty najniższego świadczenia, odpowiednio w wysokości równej kwocie

1000 zł (odpowiada wysokości najniższej emerytury i wysokości najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy) albo 750 zł (odpowiada wysokości najniższej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy), w zależności czy zamianie na emeryturę podlegała renta z tytułu całkowitej czy też z tytułu częściowej niezdolności do pracy (art. 1 pkt 2 projektowanej ustawy). Jednocześnie projekt przewiduje, że podwyższenie emerytury z urzędu do kwoty najniższej emerytury będzie odbywało się na wniosek osoby uprawnionej, przy czym prawo do emerytury w nowej wysokości przysługuje od pierwszego dnia miesiąca, w którym zgłoszono wniosek, nie wcześniej jednak niż od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Decyzję w sprawie ponownego ustalenia wysokości emerytury organ rentowy ma wydać w ciągu 60 dni od dnia wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

W ocenie Rzecznika proponowana nowelizacja polegająca na nadaniu nowego brzmienia art. 85 ust. 2 ustawy emerytalnej, wobec stosowania wymogu posiadania stażu ubezpieczeniowego określonego w art. 87 ustawy emerytalnej (gwarantującego podwyższenie kwoty emerytury do kwoty najniższej emerytury), może nie odnieść wskazanego w uzasadnieniu do projektu skutku. Ponadto w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich podwyższenie emerytury z urzędu do kwoty najniższej emerytury winno następować z mocy ustawy z wyrównaniem od dnia 1 marca 2017 r.

Działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U z 2017 r. poz. 958) uprzejmie proszę Panią Minister o zajęcie stanowiska w sprawie.

Z poważaniem